

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

Konfidentialitetsnivå
1 Ej känslig

Mottagare
Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Kopia till
Diariet
GD-sekreterare
Webb- och projektstöd

Svar på remiss gällande Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Sammanfattning

Sverige har ett internationellt sett väl fungerande system för forskning och innovation. Statliga forsknings- och innovationssatsningar har en avgörande katalysatoreffekt för ett omfattande näringslivsengagemang, vilket krävs för att bibehålla och förstärka svensk omställningsförmåga och konkurrenskraft. Trafikverket instämmer i stora delar i utredarens problembeskrivning men instämmer inte utredarens förslag till lösning.

Trafikverket menar att förslaget har flera svagheter och ofullständiga konsekvensanalyser. Nuvarande brister, som anges i utredningen kan och bör mötas genom att justera och utveckla i den befintliga strukturen. Exempelvis genom att skapa bättre förutsättningar för en bredare koordinering och att utveckla ett ärende- och ansökningssystem för gemensam tillämpning där så är lämpligt. På så sätt kan det nuvarande innovationssystemet inom transportområdet utvecklas vidare utan att Sverige tappar omställningsförmåga och konkurrenskraft.

Det finns stora risker med utredarens förslag. Det är till exempel inte självklart att den kunskap och innovationsförmåga som krävs för att lösa samhällets utmaningar och bidra till näringslivets konkurrenskraft kan säkras i den nya strukturen. Funktionsindelningen kan riskera att de nya myndigheterna kommer för långt ifrån tillämpningen och domänkunskapen och att den mängd samverkan som kommer att behövas i enlighet med förslaget blir ineffektiv och kostsam. Centraliserade beslut om prioriteringar av forsknings- och innovationsinsatser innebär en risk att förlora den bredd

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

av olika perspektiv som krävs för att möta samhällsutmaningarna. Föreslagen struktur kan också leda till att implementeringsförmågan minskar jämfört med den nuvarande flerkärniga sektorbaserade indelningen, eftersom verksamheten riskerar att komma längre från behovsägarna. Det är därför viktigt, vid en eventuell omstrukturering i enlighet med utredningens förslag, att riskerna hanteras med effektiva åtgärder för att:

- stärka tillämpad forskning och innovation inom de områden som är centrala för de samhällsfunktioner som behövs i framtiden, exempelvis transportområdet. Genom att fokusera på specifika sektorer kan man främja specialisering och därmed öka möjligheterna till transformativa genombrott.
- säkerställa att de föreslagna nya myndigheterna har tillgång till rätt kompetens med erfarenhet av att hantera komplexa uppgifter med bred nationell och internationell utblick samt med en hög teoretisk kunskapsnivå inom en mångfald av områden.
- säkerställa att relevanta befintliga nationella och internationella nätverk och samverkansmodeller som uppstått i gränsytorna i nuvarande struktur och utvecklats över en längre tid, exempelvis inom transportområdet och energiområdet, bibehålls och utvecklas.
- myndigheter med annat kärnuppdrag än finansiering av forskning och innovation får fortsatt möjlighet att initiera, finansiera, leda och delta i en forskning och innovation som motiveras av myndigheternas uppgifter. Det gäller även att fatta beslut om medverkan och att medverka i EU:s partnerskapsprogram. Närhet till implementering är en betydande styrka - beslut kan snabbare omsättas i handling, vilket ger ökad flexibilitet och anpassningsförmåga.
- implementera ett dynamiskt och flexibelt arbetssätt med korta beslutsvägar.
- säkerställa att det finns utrymme för avgränsade och mer inkrementella satsningar vid sidan av stora och breda satsningar.

Den funktionsindelade tre-pelarsmodell som utredaren föreslår kan dock bidra till att värna den fria forskningen och stimulera internationell konkurrenskraftig och banbrytande forskning. Dessutom kan det bli enklare

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

och tydligare för de som söker och erhåller finansiering främst med avseende på att det blir färre finansörer och troligen enhetligare hantering.

Kommentarer till utredarens förslag

Staten bör fortsatt skapa förutsättningar för den kunskapsutveckling och innovationsförmåga som krävs för att lösa samhällets utmaningar och på så sätt bidra till näringslivets långsiktiga konkurrenskraft. Det är särskilt viktigt att stärka satsningar på tillämpad forskning och innovation som riktar in sig på de väsentliga samhällsutmaningarna. Transportområdet är ett tydligt exempel på ett sådant område med forskning och innovation som bidrar till minskad klimatpåverkan, ökad redundans och resiliens i transporter och infrastruktur, ökad tillgänglighet och attraktiva livsmiljöer med cirkulär och hållbar resursanvändning. Att fortsätta satsningar på tillämpad transportforskning och innovation bidrar dessutom till stärkt konkurrenskraft för svenskt näringsliv men också att svenska innovationer, standardiseringsarbete och regelpåverkan kan få ökat internationellt gehör.

Att justera och ompröva myndighetsstrukturer över tid, för att bättre möta en föränderlig omvärld, är viktigt för att säkerställa maximal effektivitet och nytta. Det finns inte en optimal struktur eller organisation utan olika lösningar har alltid sina för och nackdelar.

Det är inte självklart att en centralisering till tre nya myndigheter innebär ökad kvalitet, effektivitet, proaktivitet och flexibilitet i alla led. Det kan snarare få motsatt effekt inom vissa forskningsfält, inte minst den mer tillämpade forskningen – genom att de nya statliga myndigheterna kommer för långt ifrån tillämpningen och domänkunskapen. Den föreslagna organiseringen kommer att ställa mycket stora krav på samverkan mellan de tre myndigheterna och med andra myndigheter, näringsliv och övriga samhällsaktörer. Detta betonar också utredaren.

Trafikverket instämmer i utredarens förslag att det är behoven som ska styra vilken typ av forskning och innovation myndigheterna ska finansiera. Det är viktigt att det finns en mix av både stora och breda satsningar och mer avgränsade, inkrementella satsningar. Resultat från forskning- och innovationsprojekt behöver oftast kombineras med verksamhetsutveckling och andra åtgärder, exempelvis förändring av regelverk, för att implementeras. Därför är det viktigt att det finns en stor variation av insatser.

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

Utvecklingssteg kan tas om förutsättningarna är de rätta, eller när nya behov eller möjligheter uppstår¹.

Det finns även en risk att ett centraliserat system, med betydligt färre kontaktytor mot behovsägare och utförare, i första hand gynnar de redan etablerade och större forskningsutförarna samtidigt som de mindre och nyare får svårare att komma i fråga.

Trafikverket vill betona vikten av att myndigheter med annat kärnuppdrag än finansiering av forskning och innovation, som Trafikverket, får fortsatt möjlighet att initiera, finansiera, leda och delta i den forskning och innovation som motiveras av myndigheternas uppgifter. Dessa myndigheterna har djup kunskap inom flera tillämpningsområden och har egna experter som kan bidra till att avgränsa och konkretisera problemställningen. Experterna på myndigheterna kan exempelvis bidra till att formulera och kommunicera forskningsbehov samt skapa synteser. Vidare har myndigheterna ofta ett eget brett verksamhetsfält där många av resultaten kan sättas i tillämpning och nyttiggöras. Dessa myndigheter har dessutom tillgång till många internationella och nationella samarbetsytor med sektorns aktörer, inom exempelvis näringslivet. Detta ger myndigheterna en god möjlighet att identifiera relevanta behov samt bidra till ökad innovationstakt och ökad implementering av forskningsresultat. Uppgiften bidrar även till att säkerställa myndigheternas kompetensförsörjning och attraktivitet. Staten har dessutom en viktig roll att medverka i genomförandet av kunskaps- och innovationsaktiviteter.

Trafikverkets anslag för forskning och innovation, härrör från ramanslaget för utveckling av statens transportinfrastruktur och nyttjas endast i begränsad omfattning till det som utredaren avser med ”externt konkurrensutsatta medel”. Den forskning och innovation som Trafikverket svarar för motiveras i första hand av myndighetens uppgifter samt att till viss del ombesörja motsvarande form av finansiering inom sjö- och luftfartsområdet. Denna forskning och innovation är ett viktigt verktyg för att nå de transportpolitiska målen. I ”Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033”² ingår till exempel forsknings- och innovationsverksamheten i den samlade prioriteringen av resurser för att nå största möjliga måluppfyllelse.

¹ *Forskningens bidrag till transportsystemets utveckling, Publ 2023:174, 2023*

² *Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2023, Publ 2021:186, 2021*

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

Trafikverket anser också att det är mycket viktigt att det säkerställs att forskningsfinansieringen bidrar till långsiktig kompetensuppbyggnad där forskaryrket i sig blir attraktivt utifrån dess förutsättningar. En hög ambitionsnivå när det gäller storleken på fakultetsmedel bör eftersträvas.

Trafikverket menar att nuvarande brister, som anges i utredningen, kan mötas genom att justera och eventuellt komplettera befintlig struktur. Exempelvis kan åtgärder göras för att skapa bättre förutsättningar för koordinering och att tillämpa ett gemensam ansöknings- och ärendehanteringssystem samt förstärka gemensam hantering av utlysningar. Dessutom kan det vara lämpligt att utveckla nya gemensamma stödfunktioner för att åstadkomma ett mer samlat agerande avseende exempelvis utlysningar och juridiska frågeställningar. En effektivare styrning och ansvarsutkrävande kan exempelvis uppnås genom tydligare skrivningar i myndigheternas instruktion eller regleringsbrev. Trafikverket anser att det är av stor vikt att detta prövas innan en större strukturell justering övervägs. Nedan kommenteras dock utredarens förslag, i huvudsak avseende kapitel 6, utgående från de tre tilltänkta myndigheterna.

Vetenskapsmyndigheten

Den fria forskningen värnas genom att verksamheten är forskarstyrd och att uppdraget renodlas. Att också initiera och stödja satsningar inom forskningsinfrastruktur är en lämplig uppgift för myndigheten. Trafikverket instämmer med utredarens förslag.

Trafikverket menar att en kategorisering är viktig för att säkra tydlighet och långsiktighet. Det är dock en utmaning att kategorisera mer tvärvetenskaplig forskning, det finns exempelvis risk att viktiga forskningsfält kan förbises. Samhällsbyggnad ur ett bredare perspektiv, speciellt fysisk rumslig planering, är ett sådant exempel som bör betonas som ett viktigt forskningsfält för att möta framtida omställningsbehov. Logistik är ett annat sådant exempel.

Myndigheten för strategisk forskning

Myndighetens verksamhet förväntas stödja en mycket stor bredd av forsknings- och innovationsområden, vilket kommer att ställa stora krav på myndighetens kompetensförsörjning och förmåga till samverkan med en mängd aktörer nationellt men också internationellt. Att identifiera och prioritera den kunskapsutveckling- och innovationsförmåga som krävs för att lösa samhällets utmaningar och bidra till näringslivets konkurrenskraft kräver

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

djup kunskap och förståelse för en mängd olika tillämpningsområden. Det behövs en mångfald av experter som kan bidra till att avgränsa och konkretisera problemställningen. Den mängd samverkan som kommer att behövas i enlighet med förslaget kan bli svår och kostsam. Befintlig flerkärnig och decentraliserad organisation har skapat flera gränssytor där en mångfald av idéer och kompetens har utvecklats. Det är viktigt att relevanta befintliga nätverk och samverkansmodeller förvaltas och utvecklas även i den nya strukturen.

Det finns många viktiga sektorsområden som behöver betonas i myndighetens instruktion. Ett sådant är transportområdet där forskning och innovationsinsatser är centrala för att lösa samhällets utmaningar.

Förslaget att inrätta en analysfunktion för att kunna kartlägga behov i det svenska forsknings- och innovationssystemet är av central betydelse. Helt avgörande för denna funktion är att utveckla ett starkt samarbete med andra myndigheter och andra aktörsgupper som bidrar till att möta samhällsutmaningarna. När det gäller punkten framsynsarbete kan de omvärldsanalyser som genomförs på olika myndigheter vara viktiga källor för analysfunktionen. I dessa analyser kan respektive myndighet på ett djupare sätt än Myndigheten för strategisk forskning beskriva utvecklingen inom sina sektorer. Myndigheten bör därför koncentrera sitt eget framsynsarbete på omvärldsbevakning och analys av den breda samhällsutvecklingen samt utvecklingen inom forsknings- och innovationsfälten internationellt och nationellt – inte på trender och rörelser som respektive myndighet redan beskriver sektorsspecifikt i sina analyser.

Trafikverket instämmer i förslaget att myndigheten får ansvar för en central ansökningsportal, vilket kan förenkla och öka effektiviteten. Vidare att myndigheten ska ha en nationell organisation för arbetet med EU:s program för forskning och innovation. Trafikverket är dock tveksam till förslaget att myndigheten ska ansvara för prioritering och medverkan i partnerskapsprogrammen. Trafikverket menar att dessa ofta är resultatet av en tidig samverkan mellan olika aktörer med god verksamhetskunskap och genom informella kontaktnät. Det ställs stora krav på flexibilitet och korta beslutsvägar för att kunna vara relevant i den dialogen. Denna erfarenhet har Trafikverket bland annat från medverkan i Europe's Rail och CCAM³ men

³ [Home - Europe's Rail \(europa.eu\)](https://europe-rail.eu)
[CCAM - European Partnership on Connected, Cooperative and Automated Mobility](https://ccam.eu)

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

också från övriga europeiska plattformorganisationer inom transportområdet. Med motsvarande resonemang är det också tveksamt om myndigheten ska få ansvar för andra formella internationella forskning- och innovationssamarbeten utanför EU-arbetet. Det är lämpligt att denna uppgift läggs på berörd sakmyndighet.

Innovationsmyndigheten

Trafikverket instämmer i att den statliga finansieringen ska verka marknadskompletterande. Det behövs resurser för att exempelvis utveckla och pröva lösningar i verklig miljö, särskilt systemdemonstrationer. Dessutom finns det ett stort behov av att små offentliga aktörer på lokal och regional nivå får ett ökat stöd för att gå från ord till handling. Däremot bör inte myndigheten ha ambition att ”..driva innovationsprocesser..” utan fokus ska vara på att stödja transformation av samhälle och näringsliv.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Roberto Maiorana. Föredragande har varit Susanne Skovgaard, direktör Strategisk Utveckling. Samråd har skett med Trafikverkets FOI-råd och forskningsansvariga. I den slutliga handläggningen har strategerna Agneta Wargsjö, Kristina Gustafsson, Rikard Engström samt biträdande chef Anna Lindell, Strategisk Utveckling, medverkat.

Roberto Maiorana
Generaldirektör

Ärendenummer
TRV 2023/113611
Motpartens ärendenummer
U2023/02898

Dokumentdatum
2024-01-22

Agneta Wargsjö
Strateg
agneta.wargsjo@trafikverket.se
Direkt: 010-123 65 51
Mobil: 070-521 12 28

Trafikverket

Adress: 781 89 Borlänge
Besöksadress: Röda vägen 1
Telefon: 0771-921 921
trafikverket.se

Dokumentegenskaper, Ärendenummer TRV 2023/113611, Motpartens ärendenummer U2023/02898, Dokumentdatum 2024-01-22, Dokumenttyp UPPLADDAT DOKUMENT. Konfidentialitetsnivå.1 Ej känslig